

Przemysław Żebrok

 <https://orcid.org/0000-0003-3783-2217>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Spółeczno-religijny obraz rodziny Śląska Cieszyńskiego

 <https://doi.org/10.15633/9788374389839.09>

Świadomość zmian, jakie zachodzą w życiu społecznym oraz indywidualnym każdego z nas, skłania do refleksji nad kierunkami oraz konsekwencjami tych przeobrażeń. Nieprzewidywalność i tempo przemian prowadzą do zgłębiania naukowych dociekań nad różnymi aspektami naszej rzeczywistości, w tym do badań nad rodziną. Funkcjonowanie tej podstawowej, naturalnej wspólnoty wiąże się bowiem ze wszystkimi dziedzinami ludzkiego życia, z drugiej zaś strony zachodzące transformacje w dużym stopniu dotyczą właśnie środowiska rodzinnego. Przemiany dokonują się w modelu i strukturze rodziny, zależnościach pomiędzy jej członkami, rolach małżonków. To także zupełnie inna pozycja dziecka w domu i odmienne niż dotychczas relacje z rodzicami. Ognisko domowe nie jest już ostoją stabilności, niezmienności. Na masową skalę dochodzi do rozwodów i separacji, przez co zwiększa się liczba rodziców samotnie wychowujących dzieci. To z kolei determinuje funkcjonowanie całego ładu społecznego, bowiem rodzina jako mikrostruktura społeczna zawsze osadzona jest w jakimś układzie społecznym, stając się jego częścią. Dlatego tak ważne wydaje się podejmowanie pogłębionych analiz i szukanie rozwiązań, które będą rodzinę chronić, wzmacniać, a także stawiać na szczycie hierarchii wartości.

Opracowanie wychodzi naprzeciw tym postulatom i podejmuje próbę diagnozy rzeczywistości społeczno-religijnej mieszkańców Śląska Cieszyńskiego w ujęciu statystycznym. Skupia się w głównej mierze na rodzinie jako jednym z elementów tego porządku. Celem opracowania jest próba stworzenia portretu współczesnej rodziny, która żyje w granicach

historycznego Księstwa Cieszyńskiego. Charakterystykę wzbogacono o inne dane, które bezpośrednio bądź pośrednio dotyczą życia rodzinnego. To także próba odpowiedzi na pytanie, czy można mówić o typowej rodzinie Śląska Cieszyńskiego i czy coś ją odróżnia od innych rodzin na tle województwa czy kraju.

Uwagi metodologiczne

Na początek należy określić, co rozumiemy pod pojęciem rodziny, gdyż niejednoznaczność definicji może mieć wpływ na wyniki analiz danego problemu. Przyjęto przede wszystkim definicje stosowane w polskim systemie prawnym. Takie uregulowania znajdują się w ustawie zasadniczej, gdzie małżeństwo określane jest jako związek kobiety i mężczyzny, zaś „preferowaną konstytucyjnie wizją rodziny jest trwały związek mężczyzny i kobiety, nakierowany na macierzyństwo i odpowiedzialne rodzicielstwo”¹. Ponadto w Konstytucji widnieje zapis, że „rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”². Z kolei w Katechizmie Kościoła Katolickiego – stanowiącym oficjalną wykładnię doktryny wiary i zasad moralności – zapisano, iż rodzinę tworzą połączeni małżeństwem mężczyzna i kobieta oraz ich dzieci. Za Claude’em Lévi-Straussem można też dodać, iż rodzina zbudowana jest na mniej bądź bardziej trwałym, społecznie uznanym związku dwóch jednostek przeciwnej płci, stanowiących małżeństwo, płodzących i wychowujących dzieci³. Takie też rozumienie rodziny przyjęto w niniejszym opracowaniu.

Kolejne, ważne informacje dotyczą określenia terenu eksploracji. Badania ograniczają się do Śląska Cieszyńskiego, który odpowiada historycznemu obszarowi Księstwa Cieszyńskiego. Jest to teren znajdujący się obecnie w granicach dwóch państw: Polski i Czech. W opracowaniu skoncentrowano się na polskiej części regionu, choć dla porównania przytoczone zostaną dane części czeskiej (aktualnie dostępne). Administracyjnie

1 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

2 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

3 C. Lévi-Strauss, *Rodzina*, w: *Antropologia kultury*, red. A. Mencwel, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1998, s. 306–307.

w polskiej części Śląska Cieszyńskiego znajdują się: powiat cieszyński, zachodnia część powiatu bielskiego oraz zachodnia część miasta Bielsko-Biała; cały obszar znajduje się w granicach województwa śląskiego. W części czeskiej: powiat Karwina, wschodnia część powiatu Frydek-Mistek, wschodnia część powiatu Ostrawa oraz wschodnia część miasta Ostrawa; cały obszar znajduje się w granicach kraju morawsko-śląskiego.

W skład Śląska Cieszyńskiego wliczany jest cały powiat cieszyński, stąd też względna łatwość w zebraniu danych statystycznych, które posłużyły do tworzenia portretu. Są one zbierane przez GUS w jednolitym układzie. Sprawa jest o wiele bardziej skomplikowana, jeśli chodzi o włączenie do portretu gmin należących do powiatu bielskiego. Jeszcze więcej problemów nastręczają dane dotyczące czeskiej części Śląska Cieszyńskiego⁴.

Trzeci aspekt, który należy wyjaśnić na początku opracowania, to pojęcie obrazu społeczno-religijnego. W analizie sytuacji społecznej i religijnej skupiono się na kilku obszarach. Przede wszystkim są to dane statystyczne dotyczące powiatu cieszyńskiego. Skoncentrowano się na takich informacjach jak: dane demograficzne, liczba zawieranych małżeństw, liczba rozwodów, liczebność oraz struktura rodzin. Kolejne zagadnienia to udział w życiu religijnym. Zebrano informacje dotyczące ilości chrztów, osób przystępujących do bierzmowania, skalę udzielania sakramentu namaszczenia chorych. Są to informacje, które w jakiś sposób świadczą o pobożności mieszkańców⁵. Religijność przedstawiono za pomocą takich wskaźników jak udział w niedzielnych mszach świętych oraz częstotliwość przyjmowania komunii świętej. Pomimo tego, iż Śląsk Cieszyński jest bardzo zróżnicowany pod względem ilości wyznań, opracowanie skupia się głównie na społeczności katolickiej, rodziny innych wyznań zostawiając do odrębnych analiz. Spowodowane to jest ograniczoną dostępnością danych dotyczących innych Kościołów, wskutek czego przedstawiony obraz byłby niepełny.

W opracowaniu wykorzystano przede wszystkim metodę statystyczną, polegającą na wyciąganiu wniosków z wyodrębnionych cech zbiorów elementów statystycznych. Na podstawie danych statystycznych dokonano

4 P. Żebrok, *Rodzina w systemie społeczno-kulturowym Śląska Cieszyńskiego. Studium teoretyczno-badawcze*, Wydawnictwo „Scriptum”, Kraków 2018, s. 42.

5 P. Żebrok, *Rodzina w systemie społeczno-kulturowym Śląska Cieszyńskiego...*, dz. cyt., Kraków 2018, s. 66.

opisu i charakterystyki rodzin Śląska Cieszyńskiego (opracowano portret współczesnej rodziny tego regionu), a także wyprowadzono wnioski i uogólnienia. Wyniki zaprezentowano za pomocą szeregów statystycznych.

W celu precyzyjnej charakterystyki społeczno-religijnej Śląska Cieszyńskiego posłużono się danymi, które cechują się wysokim stopniem wiarygodności. Głównym źródłem informacji był Bank Danych Lokalnych GUS, portal www.polskawliczbach.pl oraz materiały Kurii Diecezji Bielsko-Żywieckiej. Posiłowano się także danymi ČSÚ (Český statistický úřad).

Liczba i struktura ludności

Powiat cieszyński liczy 178 251 mieszkańców, z czego 51,5% to kobiety, a 48,5% mężczyźni (kobiet jest 91 717 a mężczyzn 86 534). Współczynnik feminizacji wynosi 106 (na każdych 100 mężczyzn przypada 106 kobiet), zaś współczynnik maskulinizacji 94 (na każde 100 kobiet przypada 94 mężczyzn). Dane te nie odbiegają znacząco od wartości wyliczonej dla Polski i województwa. Średni wiek mieszkańców powiatu wynosi 41,1 lat i jest nieznacznie niższy od średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski. Prognozowana liczba mieszkańców powiatu cieszyńskiego w 2050 roku to 173 340⁶.

W tabeli nr 1 przedstawiono ogólną liczbę ludności w powiecie cieszyńskim na tle województwa i kraju w okresie 27 lat.

W latach 1995–2017 liczba mieszkańców powiatu cieszyńskiego wzrosła o 10 696, to jest o 5,2%. Mamy zatem do czynienia z tendencją wzrostową – w przeciwieństwie do województwa śląskiego, gdzie liczba ludności zmniejszyła się w tym czasie. W analizowanym okresie udział ludności powiatu cieszyńskiego w całej populacji województwa wzrósł z 3,4% do 3,9%.

Według danych GUS-u powiat cieszyński ma ujemny przyrost naturalny, wynoszący –41. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu –0,23 na 1 000 mieszkańców. W 2017 roku urodziło się 1 883 dzieci, w tym 882 dziewczyny-

6 Polska w liczbach, <https://www.polskawliczbach.pl> (25.01.2020).

nek (46,8%) i 1 001 chłopców (53,2%). Średnia waga noworodków to 3 368 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,98 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz porównywalny do współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. Płodność kobiet (urodzenia żywe na 1 000 kobiet w wieku 15–49 lat) wynosi 45,2 i jest wyższa od średniej wojewódzkiej (42,8) i krajowej (44,2). Najwięcej kobiet rodzi w przedziale wiekowym 25–29 i 30–34.

Tabela 1. Ludność powiatu cieszyńskiego w latach 1995–2017 na tle województwa i kraju

wyszczególnienie	Ludność w tysiącach					
	Lata					
	1995	2000	2005	2010	2015	2017
powiat cieszyński	168,2	168,2	170,9	173,6	177,5	178,2
woj. śląskie	4 907,9	4 765,7	4 685,7	4 635,8	4 570,8	4 548,2
Polska	38 609,4	38 254,0	38 157,0	38 200,0	38 437,2	38 433,5

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS-u, Banku Danych Lokalnych

Tabela nr 2 przedstawia podział ludności ze względu na kategorie wiekowe: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej); ludność w wieku produkcyjnym (18–60 lat dla kobiet i 18–65 lat dla mężczyzn); ludność w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 lat dla kobiet i powyżej 65 dla mężczyzn). Struktura ludności wyodrębniona w oparciu o to kryterium jest niezwykle istotna z punktu widzenia procesów gospodarczych, poziomu życia ludności i dynamiki rozwojowej. W analizowanym okresie 2002–2018 wyraźnie zarysowuje się tendencja do zmniejszania się ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 23,3% do 18,9%), znacznie zwiększył się udział ludności w wieku poprodukcyjnym (z 14,5% do 21,1%), natomiast odsetek ludności w wieku produkcyjnym zmniejszył się (z 62,2% do 60,0%). Są to dane niekorzystne dla powiatu.

Tabela 2. Ludność powiatu cieszyńskiego według kategorii wieku

Lp.	Ludność w wieku	Rok 2002 w %	Rok 2018 w %	2018:2002
1.	przedprodukcyjnym	23,3	18,9	81,1
2.	produkcyjnym	62,2	60,0	96,5
3.	poprodukcyjnym	14,5	21,1	145,5

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS-u, Banku Danych Lokalnych

Jeśli chodzi o grupy wiekowe, największe różnice pojawiają się w populacji powyżej 65 roku życia. Następuje tu znaczna przewaga kobiet nad mężczyznami. Z bardziej szczegółowych danych wynika, że w grupie osób po 85 roku proporcje te są jeszcze bardziej znaczące: w 2017 roku 2 139 kobiet wobec 881 mężczyzn.

Po czeskiej stronie Śląska Cieszyńskiego w latach 2007–2016 nastąpił spadek liczby ludności we wszystkich powiatach. Największy procentowy ubytek odnotowano w powiecie karwińskim (86,5% stanu ludności w porównaniu do roku 2007)⁷. Dane zebrano w tabeli nr 3.

Tabela 3. Ludność czeskiej części Śląska Cieszyńskiego w latach 2007–2016⁸

Powiat	Lata		
	2007	2016	2016:2007
Frydek-Mistek	59 233	56 719	95,8%
Karwina	62 881	54 413	86,5%
Ostrawa	308 374	291 634	94,6%

Źródło: opracowanie własne w oparciu o Český statistický úřad

W powiatach czeskich analizowanego obszaru w 2016 roku zanotowano ujemny przyrost naturalny (średnio –1,3 na 1 000 mieszkańców). W stosunku do roku 2007 sytuacja uległa pogorszeniu, gdyż przyrost ten był

⁷ Český statistický úřad; <https://www.czso.cz> (12.11.2018).

⁸ Dane dostępne dla całych powiatów bez wyodrębnienia części Śląska Cieszyńskiego.

wtedy na poziomie +0,4. W poszczególnych powiatach wygląda to następująco: Frydek-Mistek +1,1; Karwina -3,9; Ostrawa -1,2.

W czeskiej części regionu trwa proces starzenia się społeczeństwa. Podwyższył się średni wiek mieszkańców i wynosi obecnie 42,7 podczas gdy 11 lat wcześniej wynosił 40. Spośród analizowanych powiatów regionu w roku 2016 najwyższą średnią wieku miał powiat karwiński: 43,5. Starzenie się społeczeństwa ma również odzwierciedlenie w strukturze wiekowej ludności. Dane na temat liczby osób w wieku powyżej 65 lat przypadających na 100 dzieci w wieku 0–14 lat przedstawiane są za pomocą tzw. indeksu wieku. Indeks ten w ostatnich latach dość dramatycznie wzrósł i na koniec 2016 roku osiągnął w Karwinie liczbę ponad 151 seniorów na 100 dzieci (w roku 2007 wynosił 106). We Frydku-Mistku wynosił 124, zaś w Ostrawie 129 seniorów na 100 dzieci. W powiatach Frydek-Mistek, Karwina i Ostrawa średnia liczba żywych urodzeń na 1 000 mieszkańców w 2016 roku wynosiła 9,9. Warto wspomnieć, że analizowanym regionie 60,9% to urodzenia pozamałżeńskie. Wysoki jest też wskaźnik aborcji: na 100 urodzeń wynosi 36,9. W roku 2007 było to 44,6.

Wykształcenie

W tabeli nr 4 zebrano informacje dotyczące struktury ludności według wykształcenia. W porównaniu do danych wojewódzkich i krajowych powiat charakteryzuje się znaczną przewagą osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. W pozostałych kategoriach wykształcenia sytuacja wygląda następująco: osoby z wykształceniem wyższym stanowią w powiecie 14,2%, czyli mniej niż w kraju i województwie, ze średnim ogólnokształcącym 9,6% czyli również mniej. Nieco wyższy wskaźnik procentowy notujemy w kategorii wykształcenia średniego zawodowego, zarówno w relacji do kraju, jak i województwa.

Analiza wykształcenia według płci daje nam następujący obraz: z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym więcej jest kobiet niż mężczyzn, mniej więcej tyle samo ma wykształcenie średnie zawodowe oraz gimnazjalne. Wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym zdecydowanie przeważają mężczyźni, z kolei dużo więcej kobiet ma ukończoną tylko szkołę podstawową.

Tabela 4. Struktura ludności według wykształcenia (dane NSP 2011)

wyszczególnienie	Wykształcenie w %						
	wyższe	policealne	średnie ogólnokształcące	średnie zawodowe	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne	podstawowe
powiat cieszyński	14,2	2,4	9,6	20,5	30,3	5,4	17,6
województwo śląskie	16,8	2,7	11,3	20,2	26,6	4,9	17,5
Polska	17,9	2,7	12,4	18,1	22,9	5,2	20,8

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS-u, Banku Danych Lokalnych

W miastach więcej jest ludzi z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym, na wsiach z zasadniczym zawodowym; tyle samo w mieście i na wsi ma wykształcenie średnie zawodowe.

Migracje ludności

Migracjami nazywamy procesy przemieszczania się, zmian miejsca zamieszkania lub pobytu ludności. Wywołują one istotne zmiany w wielkości zaludnienia, przestrzennym rozmieszczeniu ludności i w strukturze populacji. W pewnych, specyficznych warunkach społeczno-gospodarczych i politycznych migracje mogą w znacznie większym stopniu niż ruch naturalny wpływać na wzrost lub spadek liczby ludności.

W powiecie w 2017 roku zarejestrowano 1 909 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 1 661 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi 248. W tym samym roku 55 osób zameldowało się z zagranicy, wymeldowań za granicę zarejestrowano 50, co daje saldo mi-

gracji zagranicznych wynoszące 5. Szczegółowa prezentacja omawianych zagadnień jest w tabeli nr 5.

Tabela 5. Migracje na pobyt stały w latach 1995–2017 w powiecie cieszyńskim

Lp.	Wyszczególnienie	1995	2005	2015	2017
1.	Zameldowania w ruchu wewnętrznym	2160	2360	1713	1909
2.	Zameldowania z zagranicy	57	69	0	55
3.	Wymeldowania w ruchu wewnętrznym	1570	1791	1569	1661
4.	Wymeldowania za granicę	149	194	0	50
5.	Saldo migracji	498	444	144	253
6.	Saldo migracji wewnętrznych	590	569	144	248
7.	Saldo migracji zagranicznych	-92	-125	0	5

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS-u, Banku Danych Lokalnych

W czeskiej części Śląska Cieszyńskiego saldo migracji we wszystkich powiatach jest ujemne: Frydek-Mistek ma -3,9; Karwina -9,8; Ostrawa -2,4 ubytków liczonych na 1 000 mieszkańców.

Zgony ludności

Ważnym składnikiem procesów demograficznych są zgony ludności. W 2016 roku 49,2% zgonów w powiecie cieszyńskim spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 25,8% zgonów były nowotwory, a 6,4% choroby układu oddechowego. Na 1 000 ludności powiatu cieszyńskiego przypada 10,1 zgonów. Informacje o najczęstszych przyczynach zgonów w kolejnych latach zebrano w tabeli nr 6.

Tabela 6. Najczęstsze przyczyny zgonów w powiecie cieszyńskim w latach 2002–2016

Lp.	Przyczyna zgonu	2002	2010	2016	2002: 2016
1.	Choroby układu krążenia	819	805	886	108,2%
2.	Nowotwory	369	418	465	126,0%
3.	Choroby układu oddechowego	78	115	116	148,7%
4.	Choroby układu trawiennego	41	58	88	214,6%
5.	Przyczyny zewnętrzne	89	105	80	89,9%
6.	Choroby układu nerwowego	13	18	51	392,3%
7.	Zaburzenia metabolizmu	42	40	49	116,7%
8.	Choroby zakaźne	26	30	12	46,2%

Źródło: Polska w liczbach, <http://www.polskawliczbach.pl> (24.01.2020)

W okresie 14 lat najbardziej wzrosły wskaźniki dotyczące zgonów spowodowanych chorobami układu trawiennego (214,6%), układu oddechowego (148,7%), nowotworów (126,0%) oraz układu krążenia (108,2%). Zmniejszyła się liczba zgonów z powodu chorób zakaźnych (46,2% w stosunku do roku 2002), a także zgonów określanych jako przyczyny zewnętrzne. Zatrważające natomiast są dane dotyczące śmierci z powodu chorób układu nerwowego. Jest to 392,3% w porównaniu z rokiem 2002.

W porównaniu do powiatu umieralność z powodu chorób układu krążenia jest mniejsza zarówno w Polsce, jak i w województwie. Jeśli chodzi o przyczynę śmierci z powodu nowotworów, powiat wypada korzystniej niż województwo i kraj, natomiast mieszkańcy powiatu cieszyńskiego znacznie częściej umierają na choroby układu oddechowego. Między kobietami a mężczyznami są znaczne różnice, jeśli chodzi o zgony osób w wieku do 65 lat z powodu chorób układu krążenia: kobiety 39,8, a mężczyźni 140,8 na 100 000 ludności w tym wieku. Na korzyść powiatu przemawiają wskaźniki dotyczące zgonów kobiet z powodu nowotworu szyjki

macy. Odsetek ten wynosi dla kraju 0,8%, dla województwa 0,9%, dla powiatu 0,3%.

W roku 2016 we wszystkich powiatach czeskiej części Śląska Cieszyńskiego liczba zgonów na 1 000 ludności jest wyższa niż 10 lat wcześniej. Najwyższą liczbę zgonów odnotowano w Karwinie (12,8%) i Ostrawie (11,5%), najniższą w powiecie Frydek-Mistek (9,5%). Procentowy rozkład dotyczący zgonów ze względu na przyczynę zawiera tabela nr 7.

Tabela 7. Najczęstsze przyczyny zgonów w czeskiej części Śląska Cieszyńskiego latach 2007–2016 (w %)

Lp.	Przyczyna zgonu	2007	2016
1.	Nowotwory	26,4	22,8
2.	Choroby układu krążenia	50,4	44,6
3.	Choroby układu oddechowego	5,1	7,3
4.	Choroby układu pokarmowego	5,5	5,7
5.	Przyczyny zewnętrzne	5,3	5,0

Źródło: Český statistický úřad

W ostatniej dekadzie widać znaczący spadek wszystkich przyczyn umieralności – z wyjątkiem chorób układu pokarmowego. Najczęstszą przyczyną śmierci pozostają choroby układu krążenia. W 2007 roku była to prawie połowa wszystkich zgonów. Odsetek ten zmniejsza się stopniowo we wszystkich miastach powiatowych. Umieralność na nowotwory też się zmniejszyła, ale nadal są one na drugim miejscu, jeśli chodzi o najczęstszą przyczynę śmierci. W 2016 roku na trzecim miejscu znalazły się choroby układu oddechowego, podczas gdy w 2007 były to choroby układu pokarmowego.

Małżeństwa i rozwody

W 2017 roku mieszkańcy powiatu cieszyńskiego zawarli 936 małżeństw, co odpowiada 5,3 małżeństwom na 1 000 mieszkańców. Jest to więcej od wartości dla województwa śląskiego oraz więcej od wartości dla Polski. W porównaniu z rokiem 1995, kiedy zawarto 920 związków, jest to nieznaczny wzrost. Najwięcej ślubów w okresie 2002–2017 było w 2009 roku, kiedy to zawarto ich 1 171 (6,8 na 1 000 mieszkańców). Na tle kraju i województwa odsetek rozwodów na badanym obszarze jest na podobnym poziomie (odpowiednio 5,0% oraz 5,1%).

Kobiety najczęściej wychodziły za mąż w przedziale wiekowym 25–29 lat (303), podobnie zresztą jak mężczyźni (356). Jeśli przyrzeć się ślubom według stanu cywilnego, sytuacja przedstawia się następująco: za mąż wyszło 755 panien, 129 kobiet rozwiodło się, 22 zostały wdowami. Wśród mężczyzn wygląda to bardzo podobnie: ożeniło się 755 kawalerów, 126 mężczyzn rozwiodło się, 25 owdowiało. Najczęściej wychodziły za mąż kobiety z wykształceniem wyższym (378), zaś żenili się mężczyźni z w wykształceniem średnim (358).

W 2017 roku odnotowano 1,7 rozwodów przypadających na 1 000 mieszkańców. Jest to nieznacznie mniej od wartości dla województwa śląskiego oraz jest to wartość porównywalna do danych krajowych. Jeśli chodzi o przyczynę rozkładu pożycia małżeńskiego w powiecie cieszyńskim, dane GUS-u z tego roku prezentują się następująco: najczęściej podawaną przyczyną rozwodu jest niezgodność charakterów (143 przypadki na 314 rozwodów), na drugim miejscu jest nadużywanie alkoholu (71), na trzecim niedochowanie wierności małżeńskiej (52). Spośród 314 rozwodów 170 nastąpiło w miastach, 144 na wsiach. Rozwody najczęściej dotyczyły małżeństw z ponad 20-letnim stażem (88) oraz między 5 a 9 rokiem jego trwania (67). O rozwód częściej wnoszą kobiety (219) niż mężczyźni (95). Ustalone wina rozwodu częściej leży po stronie męża (47), żony (13), obu stron (9). Najczęściej jednak sprawa pozostaje bez orzeczenia (245). Wśród kobiet najczęściej rozwiodły się te z wykształceniem średnim (134), wśród mężczyzn ci z wykształceniem zasadniczym zawodowym (146)⁹.

9 P. Żebrok, *Rodzina w systemie społeczno-kulturowym Śląska Cieszyńskiego. Studium teoretyczno-badawcze*, Wydawnictwo „Scriptum”, Kraków 2018, s. 73.

Uzupełnieniem powyższych informacji są następujące dane: 27,6% ludzi z terenu powiatu cieszyńskiego jest stanu wolnego, 58,3% żyje w małżeństwie, 4,7% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,8% to wdowy/wdowcy.

Stan cywilny kobiet w powiecie cieszyńskim przedstawia się następująco: 56,10% to kobiety zamężne, 23,70% stanowią panny, 14,10% wdowy, a 5,40% osoby rozwiedzione. Nieustalony stan cywilny to 0,60%. Stan cywilny mężczyzn wygląda tak: najliczniejszą grupę stanowią żonaci mężczyźni (60,70%), o połowę mniej jest kawalerów (31,90%). Rozwiedzionych jest 4%, a wdowców 3%. Nie ustalono stanu cywilnego 0,4% mężczyzn. Dane pokazują znaczącą przewagę wdów nad wdowcami (odpowiednio 14,1% i 3%) oraz przewagę kawalerów nad pannami (31,9% wobec 23,7%).

Liczba zawieranych małżeństw po czeskiej stronie regionu jest podobna i wynosiła w roku 2016 średnio 4,7 na 1 000 mieszkańców, podczas gdy w roku 2007 była to liczba 5,4. W tym samym okresie spadła natomiast liczba rozwodów. O ile w roku 2007 zanotowano 3,4 rozwody na 1 000 mieszkańców, to już 10 lat później było to 2,7 (liczba rozwodów przypadająca na 1 000 ludności w powiecie cieszyńskim kształtuje się na poziomie 1,8). Warto też przytoczyć statystyki rozwodów przypadających na liczbę zawieranych małżeństw. W roku 2007 na 100 zawartych ślubów przypadało 63,7 rozwodów; w roku 2016 odsetek ten zmalał do 58,3. Obecnie w poszczególnych powiatach dane liczbowe wyglądają następująco: Frydek-Mistek – 528 rozwodów na 1 008 zawartych małżeństw, Karwina – 642 rozwodów na 1 203 małżeństw, Ostrawa – 941 rozwodów na 1 418 małżeństw.

Gospodarstwa domowe

Kolejna analiza dotyczy gospodarstw domowych w powiecie cieszyńskim według liczby osób. Z danych zamieszczonych w tabeli nr 8 wynika, że średnia liczba osób w gospodarstwie domowym wynosi niecałe 3. Najwięcej gospodarstw (25%) składa się z 2 osób. Najmniej liczne są rodziny składające się z 5 i więcej osób.

Tabela 8. Gospodarstwa domowe w powiecie cieszyńskim wg liczby osób (NSP 2011)

Lp.	Gospodarstwa domowe wg liczby osób	Wartość liczbowa	% ogółu
1	ogółem gospodarstw	58 553	100,0
2.	1 osoba	12 096	20,7
3.	2 osoby	14 660	25,0
4.	3 osoby	11 885	20,3
5.	4 osoby	10 337	17,7
6.	5 osób i więcej	9 574	16,4
7.	przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	2,98	

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS-u, Banku Danych Lokalnych

Tabela nr 9 prezentuje gospodarstwa domowe w powiecie cieszyńskim według składu rodzinnego.

Tabela 9. Gospodarstwa domowe w powiecie cieszyńskim wg składu rodzinnego (NSP 2011)

Lp.	Gospodarstwa domowe wg składu rodzinnego	Wartość liczbowa	% ogółu
1.	ogółem	58 553	100,0
2.	jednorodzinne	39 554	67,6
3.	dwurodzinne	4 812	8,2
4.	trzy i więcej rodzinne	441	0,7
5.	nierodzinne	13 747	23,5

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS-u, Banku Danych Lokalnych

Podobnie jak w całym kraju, struktura gospodarstw domowych w powiecie cieszyńskim zmienia się. Obecnie dominują tu gospodarstwa jednorodzinne. Wzrasta liczba gospodarstw nierodzinnych, które stanowią 23,5% wszystkich gospodarstw. Powszechnym zjawiskiem na Śląsku Cieszyńskim jest zmniejszanie liczby rodzin wielopokoleniowych.

W tabeli nr 10 zaprezentowano rodziny powiatu cieszyńskiego według typów. Na uwagę zasługuje to, że dokładnie 1/3 małżeństw nie posiada dzieci. Spory odsetek stanowią matki samotnie wychowujące dzieci. Wzrasta też liczba związków partnerskich.

Tabela 10. Rodziny powiatu cieszyńskiego wg typów (NSP 2011)

Lp.	Typ rodziny	Wartość liczbową	% ogółu
1.	Ogółem rodzin	50 560	100,0
2.	Małżeństwa razem	39 193	77,5
3.	Małżeństwa bez dzieci	13 075	
4.	Małżeństwa z dziećmi	26 118	
5.	Partnerzy razem	1 263	2,5
6.	Partnerzy bez dzieci	502	
7.	Partnerzy z dziećmi	761	
8.	Matki z dziećmi	8 790	17,4
9.	Ojcowie z dziećmi	1 314	2,6

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS-u, Banku Danych Lokalnych

Tablica nr 11 ilustruje stan rodzin według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu rodziców. Jak widać ponad połowa rodzin ma na utrzymaniu tylko jedno dziecko w wieku do 24 lat. Potwierdza to inne dane o zmieniającej się strukturze rodzin, malejącej liczbie urodzeń oraz zmianie modelu rodziny. Coraz częściej rodziny składają się tylko z rodziców i jednego dziecka.

Tabela 11. Rodziny z dziećmi wg liczby dzieci do lat 24, pozostających na utrzymaniu w powiecie cieszyńskim (NSP 2011)

Lp.	Rodziny	Wartość liczbowa	% ogółu
1.	Rodziny bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu	11 787	
2.	Rodziny z dziećmi do lat 24 na utrzymaniu – razem	25 196	100,0
3.	Rodziny z 1 dzieckiem do lat 24 na utrzymaniu	12 992	51,6
4.	Rodziny z 2 dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	9 516	37,7
5.	Rodziny z 3 dziećmi do lat 24 na utrzymaniu	1 961	7,8
6.	Rodziny z 4 dziećmi i więcej do lat 24 na utrzymaniu	727	2,9
7.	Przeciętna liczba dzieci do lat 24 na utrzymaniu	1,63	

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS-u, Banku Danych Lokalnych

Religijność

Z danych CBOS-u wynika, że powszechnie deklarowana wiara w Boga jest dość trwałą cechą polskiego społeczeństwa. Nadal aż 92% jego członków określa się mianem katolików. Informacje te opierają się na autodeklaracjach Polaków określających swój stosunek do wiary i praktyk religijnych¹⁰. Oprócz badań odwołujących się do sondaży, które nie dają wiedzy o faktach, a jedynie wiedzę o opiniach na temat tych faktów, religijność można w pewien sposób oceniać poziomem zaangażowania w praktyki religijne.

W tabeli nr 12 zebrano informacje dotyczące diecezji bielsko-żywieckiej, która swym zasięgiem obejmuje analizowany obszar. Są to takie

¹⁰ CBOS, *Przynależność Polaków do ruchów i wspólnot religijnych*, Komunikat z badań, nr 84/2017, Warszawa 2017

dane jak: liczba dekanatów, parafii i posługujących księży, wskaźniki *dominicanos* i *communicantes*, a także liczby dotyczące wiernych.

Tabela 12. Podstawowe dane o diecezji bielsko-żywieckiej

Dekana- naty	Parafie	Księża	Domi- nican- tes (%)	Commu- nican- tes (%)	Wierni		
					Ogółem w tys.	Na jedną parafię	Na jed- nego księdza
23	210	692	49,3	20,1	675,0	3214	975

Źródło: GUS 2017, Struktura administracyjna Kościoła katolickiego w Polsce

Tabela nr 13 ilustruje strukturę ludnościową wiernych Kościoła katolickiego w dekanatach należących do Śląska Cieszyńskiego.

Tabela 13. Struktura ludnościowa i wyznaniowa dekanatów Śląska Cieszyńskiego

Lp.	Dekanat	Liczba miesz- kańców	Liczba katolików	Liczba rodzin	% kato- lików
1.	cieszyński	30 047	20 846	5 546	69,4
2.	czechowicki	39 770	38 079	11 273	95,7
3.	goleszowski	25 971	13 779	3 994	53,1
4.	istebniański	9 976	9 511	2 571	95,3
5.	jasienicki	27 925	21 496	5 801	77,0
6.	skoczowski	34 170	25 551	8 647	74,8
7.	strumieński	34 578	30 926	9 598	89,4
8.	wiślański	29 705	11 956	4 025	40,2
9.	ogółem	232 142	172 144	51 455	74,4

Źródło: Kuria Diecezji Bielsko-Żywieckiej

Według przyjętej metodologii w dekanatach należących do Śląska Cieszyńskiego mieszka 232 142 ludzi, z czego 172 144 to katolicy, którzy stanowią 74,4% ogółu mieszkańców. We wszystkich dekanatach żyje 51 455 rodzin. Liczba mieszkańców nie pokrywa się z danymi przedstawionymi wcześniej, ponieważ dekanaty nie pokrywają się ze strukturą administracyjną (powiaty, gminy).

Najbardziej widoczne rozbieżności wśród rodzin Śląska Cieszyńskiego występują w szeroko pojętym życiu religijnym. Większość miejscowości zróżnicowana jest pod względem wyznaniowym, dlatego też region ten w istotny sposób odróżnia się od reszty kraju. Oprócz katolików na obszarze tym – zarówno w jego polskiej, jak i czeskiej części – zamieszkuje spora grupa ludności wyznania ewangelicko-augsburskiego, jego licznych odłamów oraz innych religii.

Jak wskazuje tabela 13, najwyższy odsetek katolików jest w dekanacie czechowickim (95,7%), najniższy w wiślańskim (40,2%). Wisła jest pod tym względem wyjątkowa, gdyż występuje tu najliczniejsze w Polsce skupisko społeczności wyznania ewangelicko-augsburskiego. W miejscowości tej katolicy stanowią zdecydowaną mniejszość. Przykładowo, w jednej z dzielnic – Wiśle Nowej Osadzie – wśród 3 365 wszystkich mieszkańców żyje tylko 260 katolików (7,7% ogółu ludności). Jest to najmniejszy odsetek katolików na Śląsku Cieszyńskim. Z kolei 100% wiernych wyznania rzymsko-katolickiego jest w parafii w Górkach Wielkich. Statystyki nie podają danych o mieszkających tu osobach innych religii bądź niewierzących.

Informacje dotyczące religijności mieszkańców regionu zaprezentowano w kolejnych tabelach. Są to takie wskaźniki jak liczba osób chodzących na niedzielne msze święte oraz liczba osób przystępujących do komunii świętej (*dominicales i communicantes*). *Dominicales* to termin określający proporcję między liczbą uczestników mszy świętej w przeciętną niedzielę roku a liczbą zobowiązanych do tego uczestnictwa na określonym terytorium kościelnym. *Communicantes* oznacza proporcję pomiędzy liczbą przystępujących do komunii świętej w przeciętną niedzielę roku a liczbą obecnych w kościele w tę samą niedzielę. Wskaźniki *dominicales* i *communicantes* mają charakter obiektywny, gdyż ustala się

je na podstawie przeliczenia wiernych obecnych w kościele podczas spełniania obydwu praktyk religijnych¹¹.

Badania pokazują, że w ostatnich latach w Polsce następuje powolna, ale systematyczna tendencja spadkowa *dominicanter* oraz względna stabilizacja *communicanter*. Występuje też znaczne zróżnicowanie regionalne. Na tle kraju dane dotyczące religijności w diecezji bielsko-żywieckiej wypadają korzystnie. Liczba osób praktykujących niedzielną Eucharystię kształtuje się na poziomie 49,3%, zaś odsetek przystępujących do komunii świętej wynosi 20,1%.

Tabela 14. Religijność katolików w dekanatach Śląska Cieszyńskiego

Lp.	Dekanat	Dominicanter	Communicanter	Dominicanter/ Liczba parafian (w %)	Communicanter/ Liczba parafian (w %)	Communicanter/ Dominicanter (w %)
1.	cieszyński	6 807	3 040	33,09	14,78	44,66
2.	czechowicki	13 717	5 937	35,83	15,51	43,28
3.	goleszowski	5 436	2 273	38,68	16,17	41,81
4.	istebniański	5 926	3 235	60,90	33,25	54,59
5.	jasienicki	9 085	4 074	41,03	18,40	44,84
6.	skoczowski	10 752	4 932	41,41	19,00	45,87
7.	strumieński	11 742	4 918	38,78	16,24	41,88
8.	wiślański	6 847	3 247	56,71	26,89	47,42
9.	ogółem	70 312	31 656	40,62	18,29	45,02

Źródło: Kuria Diecezji Bielsko-Żywieckiej

11 *Struktura administracyjna Kościoła katolickiego w Polsce i podstawowe statystyki*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2017, s. 7.

Tablica nr 14 to zestawienie praktyk religijnych w analizowanych dekanatach. W roku 2017 w czasie liczenia wiernych do kościołów Śląska Cieszyńskiego przyszło 70 312 katolików, co stanowi 40,62% wszystkich parafian. Komunię świętą przyjęło 31 656 osób, tj. 45,02% biorących udział w niedzielnej Eucharystii. W stosunku do ilości wszystkich parafian odsetek ten wynosi 18,29%. Procentowo do komunii świętej najmniej katolików przystępuje w dekanacie goleszowskim, najwięcej w istebniańskim. Podobnie jest z udziałem w nabożeństwach – najliczniej w kościele pojawiają się mieszkańcy dekanatu istebniańskiego (60,90%). W stosunku do ilości parafian najrzadziej do kościoła chodzą mieszkańcy dekanatu cieszyńskiego (33,09%), tam również jest najniższy odsetek udzielonych komunii świętych.

W większości parafii Śląska Cieszyńskiego kobiety częściej od mężczyźni przystępują do komunii świętej. Tylko w trzech parafiach analizowanego terytorium proporcje te są odwrotne. Są to parafie w Bronowie, Jaworzynce, Wiśle Głębcach. Dla mężczyźni relacje te najbardziej niekorzystnie wypadają w Brennej.

W niektórych parafiach stosunek *dominicanter* do ilości parafian przekracza 100%. Tak jest przykładowo w Ustroniu, co można tłumaczyć frekwencją turystów i pensjonariuszy sanatoriów. Mamy też jednak do czynienia z coraz powszechniejszym zjawiskiem uczestniczenia w praktykach religijnych poza swoim kościołem parafialnym. Dotyczy to przede wszystkim miast, gdzie wybór kościołów i godzin odprawiania nabożeństw jest dużo większy niż na wsiach. Może też świadczyć o „popularności” danej parafii czy księdza, z drugiej strony rodzi pytania o powody ucieczki ze swojej parafii. W socjologii zjawisko to znalazło swoją nazwę jako *churching*¹².

W ciągu roku 2016 w parafiach należących do Śląska Cieszyńskiego rozdano 3 783 184 komunii świętych. Dzieląc tę wartość przez liczbę katolików, statystyczny mieszkaniec regionu przyjął w ciągu roku nieco ponad 11 komunii świętych. Informacje dotyczące religijności mieszkańców warto wzbogacić o następujące dane: liczbę osób wstępujących do zakonów męskich (3), do zakonów żeńskich (1), śluby wieczyste złożyło 2 zakonników/

12 P. Żebrok, *Rodzina w systemie społeczno-kulturowym Śląska Cieszyńskiego. Studium teoretyczno-badawcze*, Wydawnictwo „Scriptum”, Kraków 2018, s. 77.

zakonnicy. Do seminarium wstąpiły 3 osoby, zaś sakramentu kapłaństwa udzielono 5 klerykom. W roku 2016 w ośmiu dekanatach Śląska Cieszyńskiego dokonano 10 apostazji oraz 6 konwersji. Namaszczenia chorych udzielono 5 116 osobom.

Dane dotyczące liczby zawieranych małżeństw w dekanatach Śląska Cieszyńskiego przedstawia tabela 15. Zebrano tu informacje o małżeństwach sakramentalnych, cywilnych oraz zawieranych poza parafią. Ostatnia kolumna to zestawienie zawartych małżeństw mieszanych; jest ich stosunkowo dużo, co wiąże się oczywiście ze specyfiką regionu.

Tabela 15. Liczba zawieranych małżeństw w dekanatach Śląska Cieszyńskiego

Lp.	Dekanat	Małżeństwa sakramentalne	Cywilne	Poza parafią	Małżeństwa mieszane
1.	cieszyński	144	33	41	71
2.	czechowicki	289	58	103	148
3.	goleszowski	122	26	44	74
4.	istebniański	147	8	13	106
5.	jasienicki	228	35	41	127
6.	skoczowski	213	33	76	139
7.	strumieński	278	37	49	133
8.	wiślański	101	19	32	93
9.	ogółem	1 522	249	399	891

Źródło: Kuria Diecezji Bielsko-Żywieckiej

W tabeli nr 16 przedstawiono dane liczbowe dotyczące udzielonych sakramentów (chrzty, bierzmowania, namaszczenia chorych) oraz odprawionych pogrzebów w dekanatach Śląska Cieszyńskiego w roku 2017.

Tabela 16. Sakramenty i pogrzeby w dekanatach Śląska Cieszyńskiego w 2017 roku

Lp.	Dekanat	Chrzty	Bierzmo- wania	Namaszcze- nia chorych	Pogrzeby
1.	cieszyński	218	171	1234	239
2.	czechowicki	464	636	1261	424
3.	goleszowski	192	179	413	135
4.	istebniański	168	150	296	108
5.	jasienicki	305	328	397	225
6.	skoczowski	324	324	561	274
7.	strumiński	365	445	829	314
8.	wiślański	152	114	125	141
9.	ogółem	2 188	2 347	5 116	1 860

Źródło: Kuria Diecezji Bielsko-Żywieckiej

Drugim największym wyznaniem na Śląsku Cieszyńskim jest Kościół ewangelicko-augsburski. Ewangelicka diecezja cieszyńska jest najmniejszą terytorialnie, ale mającą największą liczbę wiernych¹³. Liczy obecnie 22 parafie i około 30 000 wiernych. Diecezją kieruje biskup, który jest wybierany przez Synod Diecezjalny i sprawuje swoją funkcję na zasadzie kadencyjności. Siedziba biskupia znajduje się w Bielsku-Białej.

Tabela 17. Dane dotyczące Kościoła ewangelicko-augsburskiego na Śląsku Cieszyńskim

diecezja	parafie	filiały	kościóły	kaplice	duchowni
cieszyńska	22	24	40	10	44

Źródło: Kościół ewangelicko-augsburski w Polsce, www.luteranie.pl (12.08.2019)

13 *Z jakiej jestem parafii i diecezji? Podział administracyjny Kościoła katolickiego w województwie śląskim*, <http://edus.ibrbs.pl> [13.01.2018]

W ostatnich kilkudziesięciu latach warunki funkcjonowania Kościołów po polskiej i czeskiej stronie Śląska Cieszyńskiego były bardzo odmienne. W Czechach postawa władz wobec wszystkich wyznań przybrała bardzo represyjny charakter. W wyniku takiej polityki Czechy stały się jednym z najbardziej zlaicyzowanych państw na świecie. Według spisu powszechnego z 2011 roku, 10,3% Czechów utożsamia się z katolicyzmem, 0,9% z protestantyzmem, 2,7% z innymi religiami, 6,7% określiło się mianem wierzących bez przynależności do jakiegokolwiek religii, a 79,4% zadeklarowało się jako niewierzący bądź nie podało swego wyznania. Jedynym regionem, w którym osoby wierzące dominują, jest Zaolzie¹⁴.

Podsumowanie

Statystyczna analiza zamieszkujących na Śląsku Cieszyńskim mieszkańców i ich rodzin pozwala na zaprezentowanie pewnych wniosków i uogólnień. Życie społeczno-kulturowe mieszkańców ma wiele cech wspólnych w obu odrębnych państwowo częściach regionu. To podobieństwo wynika z uwarunkowań historycznych, czyli z wielowiekowej przynależności do Księstwa Cieszyńskiego. Wspólne dzieje nakładają się na warunki geograficzne i wytwarzają pewne wspólne rysy kulturowe. Wyrazem tych więzi są: wspólny język (gwara cieszyńska), zwyczaje, podobny sposób życia i gospodarowania, uznawanie określonego systemu wartości, dominujące tu wyznania religijne. Ciągłe żywa gwara to element łączący w sposób szczególny oba brzegi Olzy.

Śląsk Cieszyński to obszar, w którym zachodzą procesy nieustannej dyfuzji kulturowej. Treści i wzory kultury mieszają się ze sobą, dopasowują do nowych sytuacji, tworząc zupełnie nowy wymiar. Oprócz podobieństw lata przynależności do dwóch odrębnych państw spowodowały znaczące różnice we wszystkich obszarach życia społeczno-kulturowego. Nastąpiły procesy różnicujące, polegające na odmiennych zajęciach, sposobach spędzania czasu wolnego, podejściu do spraw ostatecznych. W polskiej części wiara wciąż należy do najważniejszych wartości, w czeskiej – są to sprawy mało istotne. Polacy częściej uczestniczą w praktykach reli-

14 Český statistický úřad; <https://www.czso.cz> (13.03.2019).

gijnych, Czesi chętniej biorą udział różnego rodzaju wydarzeniach kulturalno-oświatowych, imprezach artystycznych, festynach, spotkaniach okolicznościowych. Zaznaczyć należy, że Zaolzie to jedyny region, w którym osoby wierzące dominują. Dzieje się tak głównie za sprawą licznej społeczności polskiej.

Jeśli porównywać Ziemię Cieszyńską z resztą kraju, różnice należy wskazać przede wszystkim w strukturze wyznaniowej. Pod tym względem region w sposób zasadniczy odróżnia się od reszty kraju. Oprócz katolików obszar ten – zarówno w jego polskiej, jak i czeskiej części – zamieszkuje spora grupa ludności wyznania ewangelicko-augsburskiego, a także jego licznych odłamów oraz innych religii. Coś, co odróżnia żyjące tu rodziny od reszty kraju, to także język. Gwara cieszyńska zachowała się po obu stronach granicy, z tym że na Zaolziu można ją usłyszeć w o wiele doskonalszej wersji.

Cały region coraz mocniej dotykają procesy unifikujące, ograniczające funkcje tożsamościowe. Spowodowane to jest „otwarcie na świat” między innymi poprzez różnego rodzaju media, mobilność, znajomość języków obcych.

Abstrakt

Spoleczno-religijny obraz rodziny Śląska Cieszyńskiego

Opracowanie podejmuje próbę diagnozy rzeczywistości społeczno-religijnej mieszkańców Śląska Cieszyńskiego w ujęciu statystycznym. Skupia się w głównej mierze na rodzinie jako jednym z elementów tego porządku. Celem opracowania jest próba stworzenia portretu współczesnej rodziny, która żyje w granicach historycznego Księstwa Cieszyńskiego. Charakterystykę wzbogacono o inne dane, które bezpośrednio bądź pośrednio dotyczą życia rodzinnego. To także próba odpowiedzi na pytanie, czy można mówić o typowej rodzinie Śląska Cieszyńskiego i czy coś ją odróżnia od innych rodzin na tle województwa czy kraju.

Słowa kluczowe: społeczeństwo, rodzina, religijność, Śląsk Cieszyński, statystyka

Abstract

A socio-religious picture of the Cieszyn Silesia family

The study attempts to diagnose the socio-religious reality of the inhabitants of Cieszyn Silesia in statistical terms. It focuses mainly on the family as one of the elements of this order. The aim of the study is to attempt to create a portrait of a modern family that lives within the borders of the historic Duchy of Cieszyn. The characteristics were enriched with other data that directly or indirectly relates to family life. It is also an attempt to answer the question whether it is possible to talk about a typical family of Cieszyn Silesia and whether something distinguishes it from other families against the background of the province or country.

Keywords: society, family, religiosity, Cieszyn Silesia, statistics

Bibliografia

- CBOS, *Przynależność Polaków do ruchów i wspólnot religijnych*, Komunikat z badań, nr 84/2017, Warszawa 2017.
- Český statistický úřad; <https://www.czso.cz> (12.11.2018).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., <https://www.sejm.gov.pl> (21.01.2020).
- Lévi-Strauss C., *Rodzina*, w: *Antropologia kultury*, red. A. Mencwel, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1998.
- Polska w liczbach, <https://www.polskawliczbach.pl> (24.01.2020).
- Struktura administracyjna Kościoła katolickiego w Polsce i podstawowe statystyki*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2017.
- Z jakiej jestem parafii i diecezji? Podział administracyjny Kościoła katolickiego w województwie śląskim*, <http://edus.ibrbs.pl> (13.01.2018).
- Żebrok P., *Rodzina w systemie społeczno-kulturowym Śląska Cieszyńskiego. Studium teoretyczno-badawcze*, Wydawnictwo „Scriptum”, Kraków 2018.